

Posudek oponenta diplomové práce

Autor práce: Bc. Pavel Kuznetsov

Název práce: *Pojetí člověka ve filosofii F. F. Kuklárského*

Vedoucí práce: dr. Jakub Chavalka

Studijní obor Filosofie v kontextu humanitních věd, FHS UK 2024

Posuzovaná práce patří nesporně k těm neobvyklejším. Důvodem je zvolený materiál, tedy postava filosofa Fjodora Kuklárského, která je v zásadě zcela neznámá a s malými výjimkami neprostudovaná. Myslím si, že nehledě na zjevný problém, který s takovou volbou přichází, že je totiž pochybné, zda má vůbec smysl zabývat se ryze marginálním filosofem raného 20. století, se autorovi práce podařilo předvést, že jeho výzkum je smysluplný a že plně patří pod hlavičku filosofické antropologie, jak je rozvíjena na Fakultě humanitních studií UK.

Kolega Kuznetsov se pokouší o synoptické představení filosofického odkazu tohoto autora. Daří se mu to poměrně dobře, byť s určitými nedostatky. Předně – a to ne nutně vinou P. Kuznetsova – nestudoval všechny spisy. Ve výčtu titulů a jejich krátkých shrnutích dále opomíjí poslední knihu (*Kritika tvůrčího vědomí*). Textový základ je velice úzký, neboť kromě tří primárních zdrojů jde o dvě sekundární studie Nilogova a další čtyři z hlediska analýzy důležité primární zdroje jiných autorů.

Základním záměrem práce se tedy jeví ono synoptické představení autora, kterého neznáme a k němuž nejde přistoupit s předpokladem, že budeme tušit, jaké základní teze prezentuje. Kolega Kuznetsov navíc vkládá do své práce určité orientující otázky (co je člověk, jaký je vztah člověka k přírodě, atp.), jež však spíše jen dodatečně poskytují jakýsi strukturující moment. Koncepce práce je po mém soudu skutečně spíše referující než analytická. Především tím myslím, že autor práce nevystupuje vůči svému zdrojovému textu nikterak kriticky, spíše jen souvisle rekonstruuje základní stanoviska Kuklárského.

Práce po mém soudu skutečně není příliš analytická, ale je třeba vzít v potaz, že na úrovni diplomové práce nebylo příliš možností, jak solidní analýzu do práce vtělit. Myslím tím,

že analýza by buď musela vycházet z kontextu (především ruské myšlení přelomu století, Schopenhauer, Nietzsche, anarchismus, darwinismus atp.), nebo by musela být komparativní (především vzhledem k F. Nietzsche). Třetí možností by bylo zasazení do kontextu současnosti čili čtení Kuklárského v kontextu post- a trans-humanismu. Ani jedna tato možnost nebyla příliš realistická, neboť autor práce musel nejprve vůbec představit myšlení tohoto neznámého filosofa. Čtvrtou možností je textově- imanentní analýza, která tedy především prověřuje koherenci myšlení autora. Jedině zde mám k práci relevantní výhrady, tuto roli myslím mohla práce zastat, ale nebyla naplněna. Například by nebylo až tak složité předvést jasně a na krátkém prostoru klíčovou dialektiku člověka a přírody, s níž Kuklárskij pracuje. Namísto toho je neustále různě opakovaně nově podávána.

Práce je v jistém smyslu psána až příliš a-kontextuálně. Jako by Kuklárskij první objevil základní antagonismus člověka a přírody, či si uvědomil negativní povahu lidské zkušenosti a povahu světa jako pouhé představy. To je trochu škoda, zde by práce měla demonstrovat alespoň základní kompetenci v porozumění filosofické tradici a vztáhnout tyto Kuklárského pokusy k základním autorům či koncepcím.

Moje hlavní výhrada se tedy dá vyjádřit v tom duchu, že autor práce se stal spíše jen mluvčím Kuklárského, než aby si zachoval samostatný hlas interpreta.

Jednotlivé další kritické poznámky:

- Jaký je rozdíl mezi Kuklárského prospektivní metodou a teleologií? Je tato prospektivnost otázkou účelů? A pokud ano, pak – v Aristotelově duchu – jaké?
- Z určení povahy světa jako představy ještě nevyplývá, že by svět o sobě, svět vůle, byl „zlý“. (11) Totéž se objeví ještě v tom kontextu, že kategorie dobra a zla jsou sice lidské výmysly, ale příroda je „zlá“. Je zlá „metafyzicky“? V jakém smyslu? (34)
- Určitě by bylo třeba lépe ošetřit terminologii. Zvláště není úplně jasné, v jakém smyslu pracuje Kuklárskij s kategorií „lži“: proč nejde o (ne)pravdu?
- Podobně je matoucí, že v práci se vyskytují varianty se závorkami a bez – (ne)možnost vs. nemožnost, (ne)člověk vs. nečlověk, případně také ne-člověk.
- Ještě v témže duchu je až do očí bijící, že Kuklárského pojetí humanismu naprosto neodpovídá tomu, jak humanismu v evropské tradici rozumíme. I zde by bylo vhodné lépe analyticky pracovat s textem a tyto významy jasně i terminologicky odlišit.

Kuklárskij se zjevně bohužel vyžívá v různých formách „humanismů“, ale pro čtenáře je nemožné všechny tyto různé verze udržet v pozornosti. Zvláště, protože s humanismem prostě nemají nic společného.

- Kapitola věnovaná inspiraci filosofií F. Nietzsche je slabší, zvláště protože její perspektivou výkladu je jen to, co si myslí o Nietzsche Kuklárskij. „Myšlenka o věčném návratu se objevila u Nietzscheho jakožto jeden z důsledků jeho úsilí vymezit se proti schopenhauerovskému pesimismu spolu s jeho pokusem o zastavení působení „slepé“ (...) vůle života.“ (36) Zde bych čekal nějaký zdroj, jinak je to příliš silná teze, než aby byla odkázána k primárnímu či sekundárnímu textu. Citát v poznámce č. 52 na s. 37 má dokládat, že se Nietzsche „přestává cítit jako člověk“, ale v samotném textu citátu se nic takového neříká.
- Jak se myslí ona tragická situace budoucnosti? Myslí se faktické vyhynutí člověka? Z práce to popravdě není jasné. Co je ona objektivní stránka tragického? (49)
- Odkud se najednou vezme vůle k moci? (52)

Formální nedostatky:

- V diplomové práci je spíše nevhodné používat autorský plurál.
- Citace v originále je standardní ponechávat v poznámce pod čarou, případně není třeba je uvádět. Nebývá však zvykem ponechávat znění v původním jazyce v hlavním textu.
- V práci jsou z nějakého důvodu rušivé „slitky“ slov.

Celkově se domnívám, že autorovi se podařilo představit neznámé dílo ruského filosofa raného 20. století. Práce sice nenaplnuje silnou interpretační a analytickou roli, ale daří se jí uceleně referovat toto neznámé dílo, což samo o sobě je dostatečnou přidanou hodnotou práce.

Diplomovou práci bc. Pavla Kuznetsova *doporučuji* k obhajobě a navrhuji ji hodnotit jako *velmi dobrou*.